

несировинних ресурсів, упроваджуватися заходи зі зниження енергоємності та матеріалоємності виробництва. Але внаслідок відомих політичних подій (а головне – відсутності політичної волі) та фінансової кризи 2008 – 2010 рр., завдання першого етапу не були вирішені і залишилися на наступний період.

Метою другого етапу є завершення структурних змін в економіці та соціальній сфері, створення основних засад соціально спрямованої ринкової економіки, подолання масової бідності, вихід на економічні показники середньорозвинутих країн. Повинні здійснюватися масштабні екологічні реформи і реструктуризація виробництва, набудуть випереджального розвитку пріоритетні галузі в економіці країни. Цей період визначається як інвестиційно-інноваційний і характеризується переходом на капіталоємний шлях розвитку зі значними обсягами капіталовкладень у реконструкцію всіх галузей промисловості.

На третьому етапі сталий розвиток повинен стати домінуючим принципом державної політики. Він передбачає забезпечення стійкого зростання виробництва нових секторів і галузей, впровадження екологічно чистих технологій, задоволення потреб населення з урахуванням екологічних вимог, закладення фундаменту ноосферного розвитку. Повинен завершитися перехід до постіндустріального суспільства на засадах інноваційного типу зростання.

Концепція і стратегія сталого розвитку зараз знаходяться в стадії активного обговорення і формування; економічна наука повинна дати українському суспільству прогресивну національну стратегію переходу до сталого розвитку, яка буде моделлю майбутнього економічного, екологічного та соціального розвитку нашої держави.

Література:

1. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку / Г. Дейлі. – К.: Видавництво «Інтелсфера», 2002. – с. 49-69.
2. Хвесик М. Бистряков І. Парадигмальний погляд на концепт сталого розвитку України. // Економіка України. – 2012. - №6, - с. 4-12.
3. Фоміна М.В. Сталий економічний розвиток та особливості його реалізації в умовах глобалізації. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – вип.. 21.19. – с. 39 – 45.

Сапачук Ю.М.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
к.е.н., ст. викладач кафедри економічної теорії

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ ТА СТАБІЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Сучасна економіка характеризується стрімким ростом фінансових ринків, обсягів транграничних потоків капіталу та появою нових фінансових інструментів. Фінанси, як головна рушійна сила економічного зростання, перетворились в самостійну галузь економіки, в потужний фактор структурних перекосів у сучасній системі господарювання. Не випадково фінансова криза 2008-2010 рр. переросла в тривалу економічну рецесію. Якісні зміни, що відбулись у фінансовій сфері протягом останніх десятиліть здійснюють значний вплив на функціонування та розвиток національних економік та формування економічної політики, що вимагає ретельного наукового дослідження.

Основу сучасних фінансів складають кредитні гроші із грошовими агрегатами, що постійно розширюються. В останні десятиріччя трансформувалась валютна система, відбулась відмова від фіксованих валютних курсів, було лібералізовано банківське законодавство, почалась епоха консолідації, інтеграції та глобалізації фінансової сфери.

Стрімкий розвиток фінансових ринків супроводжувався появою значної кількості фінансових посередників: інвестиційних фондів, пенсійних фондів, страхових компаній, хедж-фондів, спеціальних юридичних осіб, що здійснюють сек'юритизацію банківських

активів [3; Р. 8]. В 1980-х рр. на фінансовому ринку почався вибуховий процес «злиття та поглинання» та скупки контрольних пакетів акцій корпорацій шляхом залучення кредитних коштів (*leveraged buyouts*). Це вкрай посилює корпоративні фінансові потоки кредитної природи, що змінило фінансову структуру в напрям до спекулятивного типу [4; Р. 4]. Наявні диспропорції яскраво проявляються в економіці США – в докризовому 2007 р. доля фінансового сектору в загальному обсязі випуску продукції корпорацій складала 16 %, тоді як доля корпоративних прибутків переважала 40 % [5; Р. 813]. Протягом трьох десятиріч напередодні фінансової кризи 2008-10 рр. відбувалась послідовна системна фінансизація економіки США (Таб. 1).

Згідно наукового доробка лідера посткейнсіанства Х. Мінскі, фінансові інновації виникають як результат задоволення фінансовими інституціями інвестиційного попиту на гроші з боку фірм [1]. Серед основних фінансових інновацій слід виділити: депозитні сертифікати та євродоларові займи, сек'юритизація банківських активів, «позабалансова активність» (*off-balance sheet activity*). Остання фінансова інновація може проявлятися, наприклад, в відкритті для деяких фірм кредитних ліній у вигляді зобов'язання видачі позики визначеного розміру за першою вимогою. Подібна фінансова еволюція зменшує ефективність монетарної політики Центрального банку та в ще більшій мірі сприяє ендогенності грошової маси.

Щодо сек'юритизації банківських активів, то остання фінансова криза наглядно продемонструвала, що ця фінансова інновація розвиває одну з головних основ банківської справи – відбирати достатньо надійних позичальників, що пом'якшує негативні наслідки асиметрії інформації. Адже сек'юритизація являє собою емісію цінних паперів під заставу вже виданих кредитів, що, тим самим, дозволяє банкам перекладати ризики на держателів цих цінних паперів та надавати нові кредити з рахунок виручки від їх продажу.

Отже, фінансова криза 2008-2010 виявилась всеохоплюючою, оскільки було підірвано довіру до кредиту. Дефіцит кредиту виник та прийняв загрозливих форм в змінній системі фінансування внаслідок запровадження фінансових інновацій. Особливо небезпечною фінансовою інновацією стала практика державного фінансування банківських депозитів за умови, що процентні ставки за ними встановлюються не державою, не Центральним банком, а комерційними банками на їх власний розсуд [6; С. 117]. Особливо сприятливий ґрунт для фінансових бульбашок створюється, коли підвищення ціни якогось порівняно високоліквідного активу або цілої групи активів стає безперервним процесом. Адже початкове підвищення ціни породжує, з одного боку, очікування на його подальше підвищення, а з іншого – залучає все більший обсяг грошових коштів через заінтересовані банки, що мають можливість залучати додаткові грошові кошти задля спекулятивних операцій з огляду на відносно високу величину відсотку за вкладаннями.

Зазначені фінансові інновації значною мірою були посилені поєднанням ряду факторів: бурхливий розвиток «нової економіки» на межі сторіч, пов'язаної із телекомунікаціями та Інтернетом; розповсюдження похідних фінансових інструментів та кредитно-дефолтних свопів, а також стрімкі процеси глобалізації та лібералізації руху капіталу [5; Р. 810].

Міжнародна реформа банківського регулювання, відома як Базель-III, покликана забезпечити посткризовий розвиток світової економіки, знизити ризики в фінансовому секторі, запобігти кризовим проявам економічного середовища, а також відновити ринковий оптимізм. Проте, зворотньою стороною наслідків даної реформи може стати втрата крупними банками ролі локомотива посткризового відновлення.

Фінансова криза 2008-10 рр. виявилась закономірним наслідком системних диспропорцій фінансового сектору економіки протягом останніх десятиріч внаслідок запровадження цілого ряду фінансових інновацій та внутрішньої діалектики розвитку фінансово-економічної сфери. Подолання негативних наслідків кризових явищ неможливе без введення обмежень на сек'юритизацію та розвиток похідних фінансових інструментів, а також на короткострокове кредитування інвестиційних проектів. Зрозумілим є більш

жорсткий підхід щодо вимог ліквідності балансів фінансових установ. Однак, надмірне обмеження економічної свободи ринкових агентів може негативно вплинути на кон'юнктуру ділової активності.

Отже, внутрішня нерівновага та нестійкість органічно притаманні сучасній ринковій економіці. Стрімкий розвиток сфери фінансово-економічних відносин, поява нових учасників ринку, фінансових інструментів та технологій вимагає в цьому напрямі спрямування подальших наукових зусиль представників економічної науки.

Таб. 1. Фінансизація економіки США напередодні фінансової кризи 2008-10 рр.

	Нац. дохід	Загальний прибуток	Прибуток фін. сектору	Прибуток нефін. сектору	3/4	3/2	3/1	4/1	2/1
	млрд. дол	млрд. дол	млрд. дол	млрд. дол	%	%	%	%	%
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1973	1 247.4	100.4	20.5	79.9	25.7	20.4	1.6	6.4	8.0
1979	2 249.1	197.1	40.3	156.8	25.7	20.4	1.8	7.0	8.8
1989	4 826.6	300.2	77.9	222.3	35.0	25.9	1.6	4.6	6.2
2000	8 795.2	613.6	203.8	409.8	49.7	33.2	2.3	4.7	7.0
2005	10 811.8	1 289.1	389.0	900.1	43.2	30.2	3.6	8.3	11.9

Джерело: [2; Р. 14]

Список використаних джерел:

1. *Minsky H.* Central Banking and Money Market Changes // Quarterly Journal of Economics. – May, 1957.
2. *Palley T.* Financialization: What It Is and Why It Matters // Levy Economics Institute. – December 2007. – WP № 525. – 31 p.
3. *Wray L.* Financial Keynesianism and Market Instability // Levy Economics Institute. – March 2011. – WP № 653. – 28 p.
4. *Wray L.* Minsky on Banking: Early Work on Endogenous Money and the Prudent Banker // Levy Economics Institute. — January, 2015. — WP № 827. — 28 p.
5. *Wray L.* The rise and fall of money manager capitalism: a Minskian approach // Cambridge Journal of Economics. – 2009. – Vol. 33. – Issue 4. – P. 807-828.
6. *Акерлоф Дж., Шиллер Р.* Spiritus Animalis, или Как человеческая психология управляет экономикой и почему это важно для мирового капитализма. – М.: Альпина Бизнес Букс. 2010. – 273 с.

Сіденко В.Р.

Український центр економічних і політичних досліджень
Імені Олександра Разумкова,
д.е.н., член-кор. НАНУ, науковий консультант з економіки

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ ХХІ СТОЛІТТЯ

Початок ХХІ століття ознаменований фундаментальними глобальними трансформаціями, зміст яких зводиться не лише до кардинальних технологічних зрушень, які сьогодні характеризуються терміном «четверта промислова революція» ([1]), яка базується на інтеграції нано-, біо- та інформаційних технологій. Істотно змінюються загальні умови існування людства внаслідок прогресуючої деградації довкілля, суттєвих змін клімату та граничної небезпечності подальшої хижацької експлуатації природи суспільством,